

Yazı Başlığı: Dîn-i İslâm'da Hedef-i Münâkâşa Olan Mesâil'den Tesettür-i Nisvân (Hudûd-i Şer'iyeye, Rikk)

Müellif: Mustafa Sabri Efendi

Dergi: Beyanülhak, Cilt 5, Sayı 110

Tarih: 2 Mayıs 1327

Tesâdüf etsem eğer bergüzâr köhnede sana

O anda çıldırırım adetâ sevincimden

Fakat yüzünde peçen var mı yok mu... Vâ esefâ

O fırsatı içme zehirdi... Nihâyet sen

Geçip giderken önümden ve ben henüz nâ-şâd

Umar dü-çeşmim esen rüzgârdan imdâd

[Câmiu'l-Hurûf]

Dört beş sene mukaddem bir mecliste bulundum. Hazirûn meyânında Avrupa elsinesine ve adâb-ı muâşeretine hayli vâkıf bir zât da bulunuyor ve acizlerinin bu zât ile mülâkatım ilk defa olarak vâki oluyordu. Söz Japonlar'a intikâl etti bir vakitten beri işitile geldiği veçhile bu kavmin şâyân-ı ittihâz bir din taharri etmekte oldukları rivâyeti yine tekrar etti. O zât bu rivâyete biraz daha sıhhat ve ciddiyet rengi vererek:

“Bunun için Japonya'da bir meclis teşekkül etti ve hemen hemen Dîn-i İslâm'ı kabul ediyorlardı. Yalnız bir mesele mani oldu: [Tesettür-i nisvân] meselesi, bu, onlarca pek müşkil görünüyordu... Kadınlarını sonradan böyle bir mahbes-i takayyüde sokmak istemiyorlardı, aman ne iyi olurdu! Âlem-i İslâm kırk elli milyonluk bir millet-i müterakkiyeyi kazanmış olacaktı. Bizim Ulemâmımıza merâm anlatılmaz ki... Bana sorulsa bu hususta kulaç kulaç müsaade eder ve hâsıl olacak günâhı boynuma alırım. Fakat adem-i tesettür bize, bizim

mevresimize [bu kelimeyi kendisi tabiat lafzı ile tercüme edebildi] gelmez. Bu hal bizde de arzu edildi. Dûr-ü dirâz (uzun uzadıya) düşünüldü. Ben, kendim öne düşüp de siper... olamam lakin yapanları alkışlarım dedim. Bir aralık icrasına teşebbüs edenler ise sû-i isti'mal ile, meclis-i işretle başladılar. Bi-ekallâne ve bi't-tedric başlanmadığı için bi't-tab'ileri gitmedi, bendeniz Anadolu'da, Arabistan'da çok gezdim. Kadınlarda tesettür görmedim. Hatta bir defa yolum bir Kürt çadırına uğradı, çadırın erkeği bulunmadığı halde bir kadın beni misafir etti. Benimle gayet serbestâne, bir erkek kadar görüştü. Hemen her şeyden hatta siyâsâttan bile bahsetti, kadının haline hayran oldum. Bizim kadınlar erkeklerle ihtilât etmemek yüzünden ne kadar görgüsüz kalıyorlar. Onlar için bir müsâhabeyi falso yapmadan, münâsebitsiz bir cümle sarf etmeden hitama erdirmek kabil olmuyor. Ve bu hâl kendileri için ne kadar mahcubiyeti mûcip oluyor? Efendim düşünülmelidir ki: İnsanların en birinci, en mühim mürebbileri kadınlar olacaktır. Vâlide kucağı ilk terbiye ocağıdır. İnsanın dînine, dünyâsına dair oradan aldığı fikri hiçbir şey, hiçbir tahsîl izâle edemez. Bir de eğer kadınlar açık gezseler refâkatlarında erkekleri bulunmak lâzım gelerek çarşıda, pazarda tenezzüh mahallerinde şimdiki maruz oldukları taarrüzât-ı bî-edebîyânedan elbette musavven kalacaklardır. Bi'l-farz ben haremimle yahut hemşiremle, kerimemle beraber niçin gezmemeliyim? Bu refâkat niçin ayıp görülmelidir? Bu hâl, insanı fuhuştan men'a da vesile olur. Mesela ben o vakit fena tanınmış bir kadın ile gezemem, efrâd-ı ailemden zannolunur diye korkarım" dedi.

Bu zâtın bir lisân-ı samîmîyetle takrir ettiği şu hasbihâli işte mümkün olduğu kadar tagayyür etmeyerek aynen yazmaya çalıştım. Ve esnâ-yı ifâdâtında taraf-ı âcizîden bazı mertebe-yi intikâdât vukû buldu ise de gerek zaman ve mekanın pek müsait olmaması ve gerek o zâtın sâmiyasında bulunan bir hastalığın sanki kendisini söylemekle başkalarını da dinlemekle mükellef bulundurması hasebiyle müdâfaatım kâfi derecede olamamıştı. Şimdi müdâfaatımdaki o noksânı ikmâl etmek istiyorum. Zâten beş on seneden beri ahkâm-ı dîniyyemiz meyânında mâ fevka't-tabîâ bir külfet addedilmekle başladığı uzaktan yakından işitilmekte bulunan tesettür meselesi için birkaç kelime yazmak "Dîn-i İslâm'da Hedef-i Münâkâşa Olan Mesail" ünvanıyla yazmakta olduğum silsile-yi makâlâtın programı dahilindeydi.

Evvela şurasını arzedeyim ki: Dîn-i İslâm'ın bu gibi baz mesâilini dillerine dolayan mu'terizînin sözlerinde tertîb-i mantıkîyyeden eser görülmediği cihetle cevâbında insan müşkilâta uğruyor. Meselâ mübâhisim olan zât saded-i bahse nasıl olup da taalluk

ettirdiğine taaccüb olunmak lazım gelen bir çok sözlerden başka müddasını bir türlü tahrîr ve tayîn edemiyordu. Halbuki kanûn-i münâzara, mübâhisîne her şeyden evvel mahall-i nizâ'in hakkıyla tahrîr ve tayinini emreder ve evvelâ her iki tarafın irâd edeceği kelimât neyi müsbit ve neyi nâkız olduğu anlaşılmayarak heder olur gider.

Şimdi bu zât ne demek istiyor ve neden şikâyet ediyordu? [Tesettür] esâsen Dîn-i İslâm'ın ahkâmından olmayıp mahzâ ulemânın mevzu'âtından (uydurmasından) yahut halkımızın itiyâdât-ı milliyyesinden olduğu hâlde dîne karıştırılmış demek mi istiyor? Yoksa ahkâm-ı İslâmiyye'den bulunan şu hâlin bî-manâ tahammülfersâ (dayanılmaz derecede anlamsız) olduğuna mı hükmediyor? Mübâhise bir gayr-i Müslim ile olsa şikk-ı sâni üzerine binâen kelâm edilerek hiç olmazsa bu tereddüde mahal kalmazdı. Sonra tesettürün sûret-i meşrû'asına mı mu'teriz bulunuyor, tarz-ı mu'tadına mı? Misâfir olduğu Kürt çadırında tesâdüf ederek mazhar-ı istihsânı olan kadının saçları dahi gayr-i mestur bulunduğu - istifsârım üzerine- tasrih etmişti ki ona nazaran burada da şikk-ı evvel ile hükmetmek lazım gelecek ise de terbiye-yi dimâğiyeleri bu yolda olan zevâtın sözlerini tenkîd ederken arada her lâzım geleni görmek, muâheze etmek derecelerinde fırsât-cüyâne hareket edilmeyip biraz semîh-ü müsâadekâr tavır alınmalıdır. Yoksa hemen her iki kelime geçmeden yeni bir bâb-ı münâkaşa açılmak ve cereyân-ı bahs, müz'ic (baş ağrıtıcı), mütevâli sektele (peşi sıra es vermeye) uğramak iktizâ eder. Meselâ âğûş-i mâderde (anne kucağında) alınan malûmât ve mutekidât hiçbir şey ile, hiçbir tahsîl ile değiştirilemez demiyor muydu? Şu halde kendi hikâyesi veçhile Japonlar akâid-i kadimelerini tebdil için beyhude uğraşıyorlar demektir.

Sadede gelelim: Münâzaramın kelâmından anladığım ihtimallerden olmak üzere biz evvelâ tesettür, dîn-i İslâm'ın ahkâmından olmayıp mahzâ ulemânın mevzûâtından yahut halkımızın itiyâdât-ı milliyyesinden olduğu hâlde dîne karıştırılmış olması ihtimâlini red-ü ibtâl edeceğiz. Ondan sonra da tesettürün esâsen akl-ü hikmete tevâfuk etmemesi ihtimâlini ikinci mebhaste muhâtablarımız, dîn-i İslâm'ın açıktan açığa mu'ârizlerinden ibâret olur ve birinci mebhaste muhâtablarımızı, kavâid-i İslâmiyye'de pek acemi olan bir takım muevveller veya müçtehitler teşkil eder. Şimdiye kadar müslüman kadınlarını mükellef tutmak istediğimiz tarz-ı tesettüre mu'teriz gibi görünenlerden, yani Müslümanlıktaki setrin veçhe şümulü (yüzü kapsamı) yoktur demek isteyenlerden biri de muharre-yi şehîre Fatıma Aliye Hanım Efendi'dir. Fi'l-vâkî' nisvânın elleri ile yüzlerinin avret olmadığı ilmihâl kitaplarımızda yazılmak derecelerinde maruftur ki bu istisnâda ( )

﴿صَلِّ عَلَيْهَا﴾ (velâ yübdîne ziynehünne illa ma zahara minhâ) (zinetlerinden ancak açık olanları göstereyim, diğerlerini göstermesinler) nazm-ı celilinden müstefâd olmuştur.

Âyet-i Kerîme'de kadınlar zînet-i zâhirelerinden ma'adasının ibrâzından men' ediliyor zînet-i zâhire ise kühl ile hinâ ile tefsîr olunmuş ve zikrû'l-hâl ve irâdetü'l-mahall[1] tarikiyle mahall-i zînet irâde buyurulmuştur. İşte kühl ile hinânın mahalli bulunan çeşm-ü dest-ü çeşm (el ayası ile göz) dolayısıyla veçhe setri lâzım gelen azâ meyânından istisnâ edilmiş oluyor. Ve bu istisnâ (﴿صَلِّ عَلَيْهَا﴾ (el-mer'etü min karniha ile kademiha avretün mestûretün) ("kadının bedeni baştan aşağı örtülmesi lâzım gelen bir avret mahallidir") kâide-yi kıyâsiyyesine karşı zaruret ve ihtiyaçtan münbais bir istihsân hâlinedir. Demek ki kadınlar tepeden tırnağa kadar avret olmak kâide-yi aslîyesinden bu Âyet-i Kerîme ile bir istisnaya da mazhar oluyorlar ki Fatma Aliye Hanım Efendinin nazariyâtındaki istinâdgâhı bundan ibâret olmak lazım gelir fakat beri tarafta fikhî diğer bir esâs ve sarâhat mevcuttur ki onu da nazar-ı dikkatten dûr tutmamak iktizâ eder. Bunlar ise vücûh-i nisvâna nazar-ı şehvetle bakmak hakkındaki hürmet ile havf-ı fitne (fitne korkusu) esâslarıdır. Şehvet hususunda ihtimâl-i gâlip kâfi geldiği gibi fitne korkusundan da mefûniyet havfı veyahut bildiğimiz fitne ve fesâd maksut olmak mümkündür. İşte bu nukât-ı nazara mebni nisânın yüzleri istihsâneden avret olmadığı hâlde dahi setrolunur. Ve bu setr[2] (﴿صَلِّ عَلَيْهَا﴾ (el-mer'etü min karniha ile kademiha avretün mestûretün) ve (﴿صَلِّ عَلَيْهَا﴾ (el-mer'etü min karniha ile kademiha avretün mestûretün) ve (﴿صَلِّ عَلَيْهَا﴾ (el-mer'etü min karniha ile kademiha avretün mestûretün) gibi ehâdis-i şerîfeye binâ edilmiştir. Sonra (﴿صَلِّ عَلَيْهَا﴾ (el-mer'etü min karniha ile kademiha avretün mestûretün) Âyet-i Kerimeleri gerek erkekler ve gerek kadınlar için guzz-i başarı (gözleri aşağı çevirmek) âmiridir. Bunu müeyyit olmak üzere Ashâb'dan İbn-i Ümm-i Mektûm (Radıyallahu Teâlâ Anh) Hazretleri'nin huzûr-i sâ'adete gireceği haber verildiği bir sırada nezd-i Risâletpenâhi'de (Sallallahu Teâlâ Aleyhi ve Sellem) bulunan Hazret-i Aişe ve Hafsa (Radıyallahu Teâlâ Anhümâ)'ya ihticâb ile emir buyurulmuş ve sahâbî-yi müşârun ileyhin a'ma olduğu ihtâr edilmesi üzerine "Siz de a'ma değilsiniz ya" cevâbı sâdir olmuştur. Hiss-i şehvetten tecrit-i nefse çalışmak lüzumu ile beraber velev şehvet korkusu bulunsa bile bakılmasını tecvîz eden ahvâl-i şehâdet ve icrâ-yı tabâbet ve hutbe yani taleb-i izdivaç zımında görücülük gibi zaruret ve ihtiyâcâta münhasırdır.

Şimdi Fatma Aliye Hanım Efendi ile hemfikirlerine sorarım: Genç kadınların, yüzleri açık

olduğu halde sokaklarda gezinmeleri takdîrinde erkeklerin bunlara karşı guzz-i basar (gözlerini aşağı indirmeleri) eylemelerini veyahut esnâ-yı nazarda hiss-i şehvetten âzâde kalmalarını temin edebilirler mi?

Maba'di var.

Mustafa Sabri

[1] Biz metinde zikri geçen Ehâdîs-i Şerîfe'nin tamamının senet ve rivâyet kaynaklarını bu dipnotta vermiş olalım: □□□ □□□□□ □□□□□ □□ □□ □□□□ □□ □□□□□ □□□□□ □□□ □□ □□ □□□□□

(Ve men nazara ilâ mehâsine imrâ'etin ecnebîyetin 'an şehvetin subbe fi ayneyhi el-âneku[?] yevme'l-kıyâmeti)

“Her kim yabancı bir hânıma şehvetle bakarsa, kıyâmet günü gözlerine mil çekilecektir (kurşun dökülecektir)”

İbn-i Hacer-i Askallânî Aleyhi'r-Rahmet ve'l-Gufrân, ed-Dirâye fi Tahrîci Ehâdîsi'l-Hidâye 2/225, müşâbih ve garîp bir Hadîs denmiş aslı bulunamamıştır, ma'ruf olan şu Hadîs-i Şerîf'tir bu lafızlarla:

□□□□□□ □□□ □□□□□ □□□□ □□ □□ □ □□□□□ □□ □□□ □ □□□ □□□□ □□ □□□□□ □□

(Kim bir kavmin aralarında konuştuğuna, onların hoşlanmayacağı bir şekilde kulak kabartırsa, kıyâmet gününde kulaklarına kurşun dökülecektir) (Buhârî-yi Şerîf'te, Kitabu't-Ta'bîr'de, Eyyûbu's-Sahtiyânî'den o da İkrime'den o da İbn-i Abbas'dan Radıyallahu Teâlâ Anhum Ecmâîn)

[2] □□□□□□ □□□□ □□□ □□□□□□□ □□□□□ □□□□□□

